Сшиток 9.

Ціна 15ц. 10 за $1.25

ДО НАБУТЯ У ВСІХ КНИГАРНЯХ.

— Кажуть люди, що я убійник!

Мимо перестраху прийшла до переконаня, що дальше не може тою дорогою втікати, бо тоді вказалаби свойому ворогови де мешкає.

На саму таку думку, майже задеревіла. Розглянулась кругом перестрашеним поглядом. В котрий бік тепер вернутись? З поворотом до міста не могла, бо тоді би впала йому прямо в руки. Остала її дорога тільки через ліс, що не вела прямо до замку, але довкруги нього. Роздумуючи так не приставала, але втікала дальше.

Спіткнула ся несподівано, — однак не впала і дальше бігла. Але все надармо, бо Редерн був вже за ньою. Заговорив кілька слів, та вона того не розібрала. Ще одна хвиля і зрівнав ся з ньою. Витягнув руки і вхопив за полу загортки — зрадів дуже.

— Донно Долетті — чого втікаєте від мене? Послухайте мене, пані — чейже не потребуєте обавляти ся мене! — говорив щиро, майже з жалем.

Здержав її — вдарив його сильний запах геліотропу.

Тепер глянув в її бліде лице, на якому двоє темних очий ворожо й з ненавистю на нього гляділи.

— Пустіть мене — чого гоните ся за мною — що вас обходить моя дорога! — питала задиханим голосом, що хвилї вриваючи слова.

Рівночасно вирвала з його руки полу загортки, а добувши останків сил, почала з поворотом бігчи до міста.

Скоро охолов і пустив ся за ньою, був цікавий, що з того вийде. Але тільки добіг до крайних хатів міста, коли йому зникла з очий. Глядів кругом — але надармо — нїгде її не добачив.

Закляв стиха, звільнив ходу і, розглянувшись кругом, пішов долів вулицею. Вже більше її не побачив.

Розгнївав ся самий на себе, і дорікав собі, що маючи добру нагоду, дав її втечи, не спинивши її навіть настілько щоб висказати свої чувства. Не остало однак нїщо другого як вертати домів. В переході спинив ся перед хатою, де мешкала, довший час ходив попід її вікна, думаючи, що покажеть ся у вікнї, або надійде, але завів ся, бо вікна були все чорні і вона не надходила.

Знеохочений хотів вертати домів, коли пригадав собі, що князь Нелїдов запросив його до себе на вечір. Не був там вже від довшого часу і давно вже не бачив княжни,

бо пристрасть до прекрасної циркової артистки не давала йому й думати про що друге.

Хотяй в дану пору не був в доброму настрою, то однак рішив скористати з запрошеня князя і решту вечера перебути із ним на замку — може там верне йому супокій.

Рішивсь піти пішки, в надії, що свіжий нічний воздух успокоїть його нерви.

Так роздумавши, відвернув ся і пішов тою самою дорогою, що перед хвилею прийшов.

Деж поділа ся донна Долетті?

Втікаючи перед бароном побачила малу хатинку в садку, отже не надумуючись зовсім там схоронила ся. Щастє її сприяло, двері не були замкнені, увійшла отже в сіни і примкнула двері за собою. За хвилю почула скорий хід барона.

Наближав ся до хатини — серце її сильнійше забило — колиб її тут знайшов, не було би вже куди втікати. Здержала в собі віддих — наслухувала — но, слава Богу — барон перейшов не здержуючи ся.

Хвилю ще перечекала безпорушно, потім, думаючи що він вже далеко відійшов, вийшла на вулицю і поспішним ходом пішла до поблизького ліса. Була в горячковому подражненю. Загадочною видала ся її причина настирливости барона, котрий чейже не міг знати хто криєть ся під іменем Марії Долєтті? Чого він хотів від ньої — може підозріває її?

Стрясла ся на саму згадку про се. Ні, ні, сього бути не може. Звідки би він міг прийти до сього, щоб в цирківі підозрівати дочку князя! Що то за щастє, що для осторожности задержала біляву перуку, без того певно бувби її Редерн пізнав.

Тремтячою рукою насунула на голову темний шаль, овинула ся загорткою і як лиш можна найскорше поспішала до замку. Фіртікою ззаду дістала ся остаточно до своєї кімнати, де покоївка вже нетерпеливо її вижидала.

— Слава Богу, що ясна княжна вже тут! Князь вже двічи просив, щоб княжна зійшли до салї принять, бо князь має у себе гості. Я за кождим разом відповіла, що княжна терплять біль голови і хотять випочати.

Єлена сильно змучена прямо впала на крісло. Кивнула дївчині тільки головою у відповідь, бо дуже задихала ся.

Доперва після довшої хвилї, спочивши троха, вийшла в другу кімнату і казала покоївці подати собі друге убранє.

Коли станула перед зеркалом у візитньому убраню, нї одна черта її супокійного лиця не зраджувала вже тих терпінь, що перебула в ту страшну годину.

Коли увійшла до сальону, урадований князь підійшов до ньої. Було лиш кількох близших приятелїв, а між ними побачила Єлена також барона Редерна, котрий перший підбіг до ньої привитатись. Дуже чемно поцїлував її руку, а коли підняв очи в гору, спостеріг, що вона нагло поблїдла. Саме коли підносив її руку до уст, запах геліотропу від ньої повіяв. Хвилю вдивляв ся в її лице, а Єлена мусїла дуже панувати над собою, щоб остати супокійною.

Їх погляди стрінули ся мимоволї. Він знова задрожав — сї очи він вже бачив один раз сьогодня — крім сього той самий запах . . . але нї — се бути не може — се помилка з його сторони. Глянув на темне волосє княжни — там та мала ясне.

Єлена жартувала і розмавляла із ним зовсїм свобідно, але барон не був в силї успокоїти ся, бо в її іронїчних поглядах було щось такого, що вводило його в замішанє. Й тодї, коли говорив з другими, часто скоса споглядав на Єлену. Тепер також доглянув ріжницю в її поведеню — рухи княжни були супокійні, мірні — Долєтті була більш живою. Хоч не міг відказати їм подібности в дечому, то чим більше їх порівнював, тим більше знаходив ріжниць.

Молодий барон скорше чим звичайно попращав товариство. Перебута на замку князя година не лиш що не заспокоїла його пристрасти до артистки, але противно, ще більш її розбудила, а подібности, які мимо всього таки відкрив межи Єленою а Долєтті наводили його на всякі можливі здогади.

— А колиб так було — муркотїв — коли справдї є тут якась звязь межи артисткою а княжною? Чи се можливе?

Єлена зовсїм несподївано виринула — нїхто не знав що князь має якусь там доньку — вона також може мати сестру?!

Дивна нехіть княжни до всього, що стоїть у звязи з цирком!? . . .

Може се не є без причини? Може Єлена справдї має сестру, що може зійшла на бездорожа, коли її усміхнуло

ся свобідне циркове житє, або може вступила до цирку з любови до котрого зі штукмайстрів?

Нараз засміяв ся голосно.

— Чи ти здурів Редерн — сказав самий до себе — на гладкій дорозі приснились тобі якісь романтичні історії, які дійсно ніколи не мали місця! Чи-ж та подібність, яку, як мені здаєть ся, я віднайшов не може бути припадковою?

Але по хвилї знова покивав головою.

— Нї, нї — поза тим мусить щось сховати ся і я мушу дізнати ся, що се є.

Обняв його горячковий несупокій. Колиб так стало ся!... Рішив передовсїм всїми способами з'єднати для себе ту прекрасну женщину, а тодї вона вже мусить бути його за всяку можливу цїну!

— Мушу дізнати ся, хто вона така, мушу! — говорив самий до себе а дивний вогонь жеврів в його очах. — Присягаю перед Богом, що зроблю се, хочби я мав посунути ся до послїднього — а тодї то моя прекрасна Долєтті, не зможеш нїщо скрити передімною — тодї певно знатиму тайну, що ти так охороняєш!

Так мусить бути, рішу ся на все хочби видалось й неможливим!

РОЗДІЛ XXXI.

НЕ ПРОСТИЙ ЗЛОДІЙ!

Кілька днів від виїзду Асти видали ся ґрафови Солмсберґови безконечністю. Розбудило ся в ньому побоюванє, що Аста може відкинути ся від нього, бо, як згадав, Аста перед виїздом була дивно зимною для нього. Може вона тільки вимовила ся хоробою батька, щоб без перешкоди могла втечи від нього? Думка така доводила його до божевіля. Любив сю вродливу женщину пристрасно, відчував що без ньої жити вже не може.

Тепер, коли після його думки Евгенія вже дійсно не жила, отже тимсамим він вже був свобідним — він бажав

о скілько можливо найскорше звінчати ся з Астою.

Стрівожений такою непевністю, він кілька разів денно посилав до мешканя Асти і приказував випитувати покоївку, чи її пані ще не вернула. А коли його післанець за кождим разом приносив заперечуючу вістку, ґраф самий вже не знав що з собою робити.

Остаточно лист Асти розвіяв всї побоюваня. Доносила йому, що приїде о девятій годинї другої днини.

Незмірна радість заволоділа ґрафом — значить всї його підозріня були безпідставні. Не міг прямо дочекати ся тої хвилї, коли її побачить, коли зможе її взяти в свої обнятя.

Приказав поробити ріжні приготованя для її принятя. Її спальня була немов городцем засїяним розцвилими, пахущими рожами... Але й тут ще не конець, бо крім сього купив її золоту обручку на руку, висаджену дорогоцїнними брилянтами, якою хотїв її справити найбільше втїхи. Самий вийшов за ньою на дворець. А коли Аста висїла з поїзду, врадуваний витягнув рамена до ньої, а вона, коли він хотїв її притиснути, мимоволї затремтїла і подала ся взад від нього.

Врадуваний ґраф й не запримітив сього, був щасливий, що має її вже коло себе. Спостеріг що поблїдла, але коли хоч вимушено всміхнула ся до нього, незнане йому дотепер вдоволенє заволоділо ним.

Тепер пригадав собі доперва, що слїд би спитати про батька.

Аста зітхнула і відповіла, що роскаже про все в дома. Коли увійшла до свойого помешканя, з її уст вирвав ся оклик здивованя — видно стало, що зраділа його дбайливістю.

Подякувавши за цвіти і за прекрасний дарунок, спустила очи в низ, а ґраф потягнув її любязно до себе і посадив на канапі. Тепер вдруге спитав про батька.

Аста посумнїла.

— Бідний батько — зітхнула тихо — стало йому трошка лекше, але ще слабий. Можеш собі представити, Еґон, як тяжко було йому розлучити ся зі мною. Тепер він знова самітний, бо-ж нема нїкого, щоб ним заняв ся!

Добре вдаючи зворушенє, підняла хустинку до очий.

— Дуже менї прикро було його опускати — сказала

придавленим голосом — адже-ж він не має нікого з родини крім мене, і тепер остав на ласці чужих.

Ґраф глядів перед себе. Відгадав зразу бажанє Асти, а однак думка, щоб брати до себе тестя, який певно матиме богато примх і через нього буде мусів стримувати ся з дечим, видала ся йому дуже прикрою. Але коли стрінув благаючий погляд Асти, коли вона з німою просьбою притулила ся до нього, не міг довше оперти ся і притягнув її до себе.

— Моя дорогенька ти так дуже журиш ся батьком! Я розумію, що ти не хотіла би оставити його самого, не правда-ж? Так, може би його запросити до нас?

В очах Асти заграли вогники.

— О, Еґон, ти немов з серця вичитав мені сю думку! Ах, якаб я була щаслива, колиб могла мати батька коло себе. Але — докинула зараз нерішучо — старець троха з примхами, не схоче самий накидати ся — ти мусів би його особисто запросити, щоб сюди приїхав.

Ґраф спустив очи. Ціла ся справа була йому прикра, а однак мусів з'їсти квасне яблучко до послідної дрібки.

— Розумієсь, моя дорогенька, коли ти сього собі бажаєш, так ще сьогодня напишу листа і попрошу, щоб приїхав і замешкав зі мною в замку.

— Ні, красше буде, коли покищо остане тут, зі мною! — скоро вмішалась в се Аста.

Ґраф притакнув головою, але зараз спитав:

— А що буде опісля — чейже скоро виїдемо звідси — що тоді зробимо з батьком?

Легкий, іронічний сміх заграв на устах Асти. Вона думала про се, як щасливим буде вважати себе Волдінґ, коли вони виїдуть а він зможе панувати на замку Солмсберґа.

— О, сим вже не потребуєш журити ся, Еґон — потішала його — до того часу мій батько зовсім вже прийде до здоровля і не треба буде йому опіки.

Ґраф і на се згодив ся. Через того тестя, про котрого істнованє до недавна й понятя не мав, сьогодня сплила кропля горичі в його чару щастя, хоч перед Астою старав ся не показувати свойого невдоволеня.

Красуня тепер осягнула все, чого хотіла. Ще тої самої днини відійшов лист до майора Волдінґа, в котрому ґраф

дуже щиро запрошував його, щоб перенїс ся до Д. і на будуче вважав замок Солмсберґ за свою хату. Старий майор не міг, розуміеть ся, оперти ся так щирим запросинам і сейчас відписав ще щирійший лист з подякою і повідомленем, що вскорі приїде. Було в листї також кілька слів до Асти. Коли се однак прочитала, кинула листом на землю і потолочила ногами.

— Ах, чому-ж се менї довело ся здибати із ним — просичала з ненавистю — тепер має мене зовсїм в своїх руках! Ах, як ненависною для мене є цїла та комедія: називати такого драба своїм батьком, в присутности ґрафа показувати пошану для нього, підчас коли в души тільки проклони для нього знайшлиб ся! В той самий час, коли-б я його радо в ложцї води втопила, мушу бути йому прихильною і у всьому уступчивою, бо бою ся його!

З гнїву сльози пустили ся з її очий, її обурене на Волдінґа не мало границь. Мимо сього однак в кілька днїв пізнїйше виїхала з ґрафом по нього на зелїзничу стацію.

Коли Волдінґ висїв з поїзду, Аста своїм очам не хотїла вірити — дійсно, нїхто не міг би сумнївати ся, що се з крови і кости жовнїр. Дуже щиро поцїлував свою дочку, яка опісля представила його ґрафови.

— Справдї — думав ґраф — гарний ще мущина, не встид із ним де між людьми показати ся.

Волдінґ грав свою роль знаменито. Коли ґраф попросив його до свойого замку в гостину, він став відмавляти ся загальним ще ослабленем тїла а з'окрема змученем довгою дорогою — але остаточно дав ся намовити і приняв запрошене. Супроти Асти виказував дійсно батьківську любов, так, що приходилось їй нераз його в тому спиняти, бо ставав її осоружним своєю нахабністю.

Коли прибули до замку, ґраф всїма способами старав ся гідно приняти будучого тестя. Незадовго старий майор сидїв вже при столї, заставленім всякими вибагливими стравами.

Аста несупокійно слїдила кождий його рух, бо бояла ся, що Волдінґ, мов той виголоднїлий пес, кине ся на рідкі присмаки — однак помилила ся, пан майор грав свою роль як перворядний артист. Їв мало, не дуже то прихвалював вибагливі присмаки, так, що здавало ся немов до того всього з давна вже навик. Притім розповідав дуже цікаві

але видумані пригоди зі свойого житя, а ґраф слухав його уважно і прийшов до переконаня, що старий жовнїр дуже балакучий і взагалї дуже милий гість.

Після снїданя майор встав від стола, щоби, як сказав, ужити троха руху, як звичайно, після їди.

Солмсберґ і Аста провели його через многі, богато прибрані кімнати, а майор дивно блискучими очима переглядав всякі дорогоцїнности, підчас коли на його устах десь то в кутку скривав ся усміх звичайного драба.

Ґраф був вдоволений з того, що міг йому похвалити ся ріжними дорогоцїнностями, а старець до всього зраджував велике зацікавленє. В сальонї майор на хвилю опер ся об піч, на примурку котрої були розставлені ріжні дорогоцїнні дрібницї. Приглядаючись разом з ґрафом і Астою якомусь образови, що йому найбільше подобав ся, витягнув позад себе руку, осторожно схопив лежачий на примурку, малий, дорогими каменями виложений годинник, і зручно всунув його в кишеню. При всїм тім так займаючо і з таким знанєм розправляв про той образ, що ґраф слухав його з великим зацікавленєм і прямо подивляв його погляди і богате знанє.

В їдальни майор зайняв ся був дуже прекрасною різьбою шафи з начинєм. Притім опер ся до ньої на короткий час плечима, а живо розмавляючи з ґрафом, сягнув потайки рукою по золоту гарно різблену чару, що також потонула в кишени його чумарки.

А в той самий час черти його лиця дивно оживляли ся а очи горіли молодечим вогнем, так, що й сама Аста з таєним подивом йому приглядала ся.

В кабінетї ґрафа злодійські очи старого драба доглянули коробочку на папіроски, висаджену діямантами, оказ великої вартости. Очи його блиснули жадібно — для нього булаб се не мала здобича. Тут однак до ньої не так легко було дістати ся як опершу видалось.

Але Леопольд Волдінґ вмів собі порадити — коробочка мусить доконче перейти в його руки! Над столиком, на якому лежав сей вартісний предмет, висїв портрет ґрафа. З легким криком здивованя наближив ся майор до образа і почав вихвалювати його прикмети своїм оживленим способом. Ґраф і Аста пішли за ним. Майор порівнював портрет ґрафа з молодих лїт з теперішним виглядом і знай-

шов, розуміє ть ся, що ґраф знаменито законсервував ся, що черти тільки стали більш характеристичними, виразнїйшими. Серед такої балачки опер ся рукою на столик, а коли всї відвернули ся, щоб йти дальше — місце, де лежала дорогоцїнна коробочка, було пусте.

На сьогодня Волдінґ був вдоволений зі жнив. Опер ся на рамени Асти, немов би чув ся змученим, а за хвилю вже знова сидів супокійно у вигідному кріслї.

Коли в часї розмови ґраф спитав його, де перебув свою молодість і при якому війську служив, сум розілляв ся по лици старого жовнїра. Згадав якийсь малий ґарнїзон, а опісля додав зболїлим голосом:

— О, любий ґрафе, не нагадуйте менї моєї молодости, моєї минувшини — з ньою сполучено стілько прикрих спогадів! Сим дотикаєте ся нїчим не загоєної рани мойого серця, котре хиба вже нїколи не перестане болїти — ах, як щасливим я чув ся колись — а як страшно ненависне призначенє надімною покпило!

В приступі жалїсних та болючих почувань, закрив очи рукою. Ґраф на стілько мав такту, що більше нїколи не дотикав ся „болючої справи" і таким то способом хитрий обманець раз-на-все охоронив себе перед немилими розмовами про свою минувшину.

Аста прямо занїміла з подиву над акторськими здібностями Волдінґа, а хоч ненависть її до нього була велика, то в души його подивляла, як то йому легко прийшло обманити ґрафа.

Ще коротку хвилю забавили ся у ґрафа, а тодї ґрафською повозкою від'їхали домів. Аста змучена і вичерпана оперла ся об подушки сидженя. Товариство Волдінґа спричиняло її незвичайні страждання і вона роздумувала над сим, яким би то способом звільнити себе від того обманця.

Волдінґ приглядав ся її зі злобною усмішкою, відгадував її думки, й тїшив ся, що йому так все вдає ся. Прибувши домів, зараз пішов у свої кімнати і повиймав з кишень покраджені річи. Відразу змінило ся його лице. Не слїд було вже болю терплячого майора — тепер показалось врадуване лице злодія, що бачить свій промисл в повному розцвітї.

— Ха, ха, ха — сміяв ся врадуваний, оглядаючи дорогоцїнности й обчислюючи в приближеню їх вартість —

дійсно — думав — зовсім добрий початок, а жерело, з якого я се роздобув, видасть того ще більше.

О, моя прекрасна Асто, відгадую твої думки, будеш старати ся ріжними способами скинути той тягар з себе, значить, треба добре запасти ся на всякий випадок. До того часу мушу в якесь певне місце складати все, що тільки вдасть ся, а тоді — ха, ха, па, тоді легко може стати ся, що попращаю вас на все, коли побачу що маю досить, щоб жити без клопотів до кінця свойого житя!

РОЗДІЛ XXXII.

ЗАСІДКА.

Після виходу князя, Ільона цілими годинами ходила по кімнаті, плакала, ломила руки і нарікала. Одно-одніське її слівце „так" могло привернути її любому свободу, вратувалоб може й житє — о, Боже, чому-ж так тяжко її вимовити се слово! Чи не повинна сього зробити? Чи-ж він, Блюм, не наражував задля ньої своєї свободи, свойого власного житя?

Здрігнула ся. Стати жінкою того чоловіка?

— Ні, не можу — мій Боже — не можу — скаржилась — адже я би радше воліла своє житє йому віддати!

Не знати чи Олекса ,що тихенько саме тепер всунув ся до кімнати, почув сї слова, досить, що лице його покрило ся хмарою а в очах блиснув зловіщий вогонь.

Серце його ніколи не знало теплого, шляхотного почуваня, ніколи в житю не любив правдиво — не любив також Асти — лиш красою та гарними словами підбивав жіночі серця, щоб їх опісля ужити до переведеня в дійсність своїх брудних плянів. Навіть Ільона, цілою своєю невинністю та ніжною красою, не була в силї розігріти його серця та викликати дійсної любови для себе, а він вважав її тілько як предмет, при помочи якого має дійти до цїли. Колиб вона стала його жінкою, тоді він найперше випер би Єлену з неправно занятого місця — а тоді, через Ільону, став би найблизшим наслїдником цїлого майна

князя Нелїдова і сим запевнив би собі будучність. А се мав осягнути не оглядаючись на нікого і нїщо!

Коли тепер повільно наближив ся до Ільони, в його очах появилась грізна блискавка, немов в того хижака, що лагодить ся кинути на свою здобич.

Сьогодня рішив остаточно покінчити справу — був приготований на все! Яку-ж ціну мало для нього одно людське житє? Хто покличе його до відвічальности за те, коли зійде до пивниці і убє цигана, котрий станув йому в дорозї і хотїв відобрати Ільону? Так позбуде ся його раз-на-все і буде мав вільне поле до роботи.

— Що-ж, панно Ільоно, чи ви роздумали гаразд над моїми словами — чи рішили ся остаточно? — спитав.

На самий звук його голосу дївчина з криком відскочила в куток кімнати. Коли нїщо не відповідала і коли побачив з яким страхом та з яким з'огидженем дивить ся на нього — промовив грізним тоном:

Вичерпуєть ся моя терпеливість — або тепер рішите ся і станете моєю жінкою — або той циган пропаде!

Страшний крик добув ся з грудий бідної дївчини. Плакала гірко і ломила руки. Більш чортівських мук падлюка той не міг би для ньої придумати!

— Змилосердїть ся — просила в смертельній трівозї — о, Боже — що менї робити?! — В голові все перевертає ся! Пане, не домагайте ся від мене неможливого — не можу стати вашою жінкою, адже-ж знаєте, що люблю тамтого — я не в силї його забути!

— Так він мусить згинути — ви самі його на смерть засудили! — сказав різким, студеним голосом.

— Милосерний Боже!

Тремтячи всїм тїлом, вона дивила ся на нього перестрашеним поглядом.

— Пане — чи не маєте серця — чи сього не бачите — як страшно ви мене мучите?!

Що вам з такої жінки, що вас не буде любити, що нї найменшої симпатії до вас не мати-ме! Як можете бажати мене для себе за жінку, коли знаєте, що моє серце належить до другого?

Він засміяв ся злобно — колиб вона знала чому то він хоче її за жінку!

— Рішайтесь — сказав рішучо, грізно глянувши —

ваші нарікання вам не поможуть, анї не змінять моєї постанови — одно ваше слово — а циган буде вільний — крім сього нїщо друге йому не поможе!

Дївчина поглянула на нього і побачила по чортївськи всміхнене лице — з криком подала ся взад і руками закрила лице.

— Нї, нї — не можу! — кликнула з розпукою. — Олекса поблїд зі злости і змірив її пронизуючим поглядом — а опісля здвигнувши раменами, звернув ся до виходу.

— Отже гаразд — як собі бажаєте! Відвічальність за се, що тепер стане ся, впаде на вас — вважайте, я остерігав вас! Але й се вам ще скажу: Волї й так тим не здобудете, — коли, вмісце дотеперішних просьб, вжию примусу, то се також буде завдяки вашій впертости.

А ще одно: Поки ще вбю того цигана, там в низу, то розповім йому як має думати про вашу любов, коли позваляєте йому зовсїм спокійно вмирати і навіть не подумаєте, щоб таку дрібну жертву задля нього понести. Памятайте, що через цїле житє вас мучитиме його проклін, а ваш жаль не зможе вже направити того — його смерть тяжітиме на вашому сумлїню!

Слова сї вимовив після довшого обдуманя і вислїд був, якого сподївав ся — Ільона з болю страшно крикнула, хитнула ся і впала на колїна.

— Роберте — Роберте — не знесу сього! Всесильний Боже — змилосерди ся надімною!

Він глянув на свою жертву жорстоким поглядом. Знав, що коли тепер уступить, то раз-на-все може попращати ся зі своєю надією.

— Нехай-же й так буде! — сказав, поклавши руку на клямку. — Коли почуєте відгомін вистрілів — то се буде знак, що вже по всьому, а тодї не знаю як очистите своє сумлїнє від вини.

І отворив двері.

— Ради Бога — останьте тут!

В безмірній розпуцї зірвала ся і підбігла до нього. Трівожно вхопила його за рамя.

— Не відходїть — крикнула — не вбивайте його!

— Зроблю се — перервав дальшу її мову — і то незадовго! Пустїть мене — ви вже рішили його долю!

Здїймив її руку зі свойого рамени і хотїв відійти.

її сили вже зовсім вичерпали ся.

— Пустіть його пустіть — зроблю все — буду — вашою жінкою! — вистогнала.

Полумя радости блиснуло в його очах. Приступивши до ньої скоро промовив:

— Буде вільним, коли тільки зробите се, що приобіцяли! Чи рішились вже завтра піти зо мною до попа?

— Так, годжу ся!

Не знала вже майже що говорить.

— Отже гаразд — се буде послідня ніч для нього там в пивниці ! — сказав князь. — Але не забувайте пані . . .

Двері замкнули ся за ним. Послідні його слова чула ґейби вже з дуже великої віддалї. Очи немов мракою зайшли, а дальше все зовсім почорніло.

— Я погублена! — кликнула нараз в розпуці. — Роберте, Роберте — колиб ти знав, що мене чекає. — Всемогучий Боже — прийдеть ся хиба здуріти! . . .

Хитнула ся — опісля, руками хватаючись повітря, впала без свідомости на підлогу.

— — — — — — — — — — — —

Тої самої ночі Роберт втік з вязниці.

— — — — — — — — — — — —

Лиш тільки перший промінчик божої днини продер ся крізь зелений дах ліса — коли в циганських шатрах почав ся дивний якийсь, незрозумілий рух. Темні постаті бігали на всі сторони, придавлені накликуваня розбивали тишину, яку крім сього заколочували ще плачі дітий . . . Яка зміна зайшла вже після години роботи?! Там, де передом немов нарочно порозкидувані стояли шатра циганів, там вони вже лежали на землї, а мущини їх звивали і складали на вози. Ще поки сонце явить ся на небі, несупокійний сей народець мусить вибратись в дальшу дорогу, коли не хоче увійти в яку сутичку з властями. Ті осмалені, мускулярні постаті представляли собою цікавий вигляд зі своїм мурав линим увиханєм. Мущини, з короткими файками в зубах, зносили ріжні домашні предмети на вози, а в руках їх слїдний був несупокійний поспіх.

Повісили оден котел над вогнем. При ньому присіли кілька жінок і лагодили снїданє. Що чистота є прикрасою і конечністю житя, жіночки сї знали хиба з оповідань, але сим ніколи у себе не журили ся — але-ж й ніхто їх не пи-

тав, як вони приготовляли то їджене — не було між циганами вибагливців а зате жолудки всі мали здорові.

Тут і там весело сміяли ся дівчата, коли який з хлопців зайшов котру ззаду і вхопив в пів — а загально скрізь панувала незвичайна в циганському обозї тишина.

Подальше, на боці, стоїть непорушно струнка дівчина, сперта об ялицю...

Її бліде, шляхотне личко, колись мусїло бути дуже гарне, але — як скоро вяне така молода цвітка, що не має сталого притуловиська, виставлена все на дїланє сонця, вітру, бурі та дощу...

Смуток і жаль скоро знищив давну красу; на ніжних устах осїв ся гіркий вираз. Очи дївчини заходять сльозами. Витягає перед себе рамена, немов з невисказаної туги, до нього — до вибранця її серця, веселого товариша молодости.

Пішов в світ далекий ,враз з другими — щоб до них більш ніколи не вернути. Може вже загинув десь в чужих краях? Хто про се її розповість? Ніяка зірка про се її не розкаже, не промовить й тихий шум вітру — довкола нього скрізь тишина — гробова тишина також залягла в її серцю — свою молодість, красу і щастє в німому болю понесе з собою до гробу.

Минуло ся — все пропало! Нараз дивний дрощ проходить скрізь, по її тїлї; будить ся зі своїх мрій, руки опадають безсильно і поспішно біжить до других, вона-ж бо мусить враз з другими йти дальше — вічно дальше...

— — — — — — — — — — — —

На боці, не беручи участи в обозній горячці, проходжуєть ся задуманий Роберт Блюм — за ним остала безсонна нічка. Безпорадна розпука ним заволоділа — що-ж тепер він пічне? Всю готівку в грошах забрав йому князь, ворог Ільони — тепер він остає на ласцї своїх співплеменників.

Колиб так міг звідки дістати гроший, тодї лиш міг би щось великого зробити, — міг би увільнити Ільону. Але ще нїм гроші будуть, він зараз мусить взяти ся до роботи, бо коли буде зволїкав, то князь зможе Ільону вивезти дальше, а се певно зробить, коли лиш дізнаєть ся про його втечу.

Але як взяти ся до діла?

— Що тобі, Блюм — про що думаєш?

Роберт обернув ся. Кликав його старець, що в ночі поздоровляв його в імени цілої банди. А коли Роберт не відповів йому зараз, він всміхнув ся і говорив дальше:

Розказали мені про все, що зайшло минулої ночі, чув я також про білу дівчину, за яку то й тебе схоплено і увязнено. Скажи брате, чи се любов на твоє серце тугу наводить, а хмари по чолї розсїває?

Блюм нїщо не відповів. Лиш нервовий рух руки вказав, що ся мова його дражнить.

Чи старець се спостеріг? — За хвилю заговорив вже поважно:

Бачу, що я відгадав. Але тобі не слїд сим журитись. Що тобі, циганови-скитальцеви, з білої дївчини? Чому ти віддав її своє серце? Чи її погляд тебе осліпив, чи її усмішка розпалила вогонь в твойому серцю? Ти був би дуже нерозумним, колиб думав, що те все було чимсь більш як хвилевою забаганкою. Серце білої женщини не є вірне; сьогодня клонить ся в сторону одного — завтра вже до другого всміхаєть ся а й ся...

— Оставте, прошу! — перервав йому похмурий Роберт — не питав я вас про се! Не перечу, що я думав про свою дївчину — але не треба менї вашої ради, а тільки помочі!

— Я хотїв тебе остерегчи, бо добра тобі бажаю! — відказав старець.

А на що тобі помочі і — чи тобі може хто з нас її відказав?

Блюм тепер побачив, що його поведенє було не на місци.

— Я не хотїв вас обити! — сказав — але чи думаєте, що лучше було би для мене коли б я оставив білу дївчину? — Сього не можу зробити — радше я свою кров віддам в її обороні! Прошу вас, не старайте ся навіть переміняти моїх чувств! Зроблю так, як хочу, без взгляду на се чи з вашою допомогою, чи без ньої!

Старець притакнув головою, немов то й не надїяв ся другої відповіди.

— Якої-ж помочі жадаєш від нас? — спитав.

— Хочу відбити дївчину! — відказав скоро Роберт. —

Хочу вирвати її з кіхтів яструба — а знаю, що вона жде на се!

— Хочеш вернути туди, звідки ти прийшов — і хочеш щоб наші хлопці пішли з тобою?

— Коли схочете додержати свойого слова, коли схочете довести правдивости вчерашних своїх слів: Твої приятелї є нашими приятелями — а також — твої вороги, є нашими ворогами! — то мій поклик не остане без наслідків і ви підете всї менї в допомогу! — відповів.

Старець в задумі глядів в землю. Роберт нетерпеливо ждав на відповідь. Остаточно старець підняв голову.

— Яґо! — кликнув і зараз один з циганів приступив до нього. — Сьогодня обоз наш посуне ся лиш о чотири години дороги вперед. Коли здержимо ся в дорозї, ти і другі, котрих Блюм до сього зажадає, станете на його прикази і зробите все, що треба буде.

— Чи ти вдоволений з сього? — звернув ся до Роберта, котрого лице прояснило ся.

— Дякую вам — сказав і витягнув руку до старця — даєте менї більше, як самі думаєте, бо для мене житє без Ільони є тим самим, що для риби житє без води!

Було вже давно з полудня, коли цигани остаточно спинили ся, щоб в долинї розложити ся обозом. Цїла робота сьогодня йшла горячково, бо всї вже знали, що мущини ще раз мусять вибирати ся в дорогу, щоб помогчи Робертови в увільненю Ільони. Як лиш почало смеркати, пятнайцять циганів всїло на конї.

— Щасть Боже! — кликнув старець, витягнувши руки до Роберта.

Віддїл рушив з місця, а діставши ся на гостинець, пустив ся бігом і скоро зник з перед очий оставших.

— — — — — — — — — — — —

Як попередно, так також і на другий день після втечі Роберта, приніс Цезарій до пивницї збанок з водою і хлїб. Поставивши те все на землї, поглянув бистро кругом чи де-що не могло зрадити його помочі в утечі — потім доперза, з всякими ознаками перестраху, побіг на гору, голосно викрикуючи про те, що стало ся.

Олекса, що саме почав вбирати ся, здивований криком, втворив двері своєї кімнати.

— Що стало ся ? — кликнув грімким голосом.

Цезарій блідий, задиханий, наближив ся до свойого пана.

— Ясний пане — затяв ся — н—нещасте стало ся — циган — втік!

Дикий крик вирвав ся з уст Олекси. Його очи широко втворили ся, самий-же побілів мов смерть.

— Циган — — втік? — Як...

Всї його пляни тепер могли враз пропасти! Коли про се дізнаєть ся Ільона...

Хвилю стояв немов громом ражений. Ненависть та скажена лють виступили на його лице.

— Ах, чому то я зразу не вбив того пса?!

Опісля пронизуючим поглядом прошив тремтячого зі страху Цезарія.

— Як се могло стати ся — як він втік?! — кричав, аж засапав ся — ти випустив його, драбе!

Цезарій задрожав.

— Нї, ясний пане — запевняв — він перепилив зелїза у вікнї і туди втік.

— Вікном? Говори драбцюго — хто дав йому пильника? — зверещав князь.

— Я — я того — не знаю, ласкавий пане...

— Ти не знаєш? — кричав хрипливим голосом князь. — Пожди, гільтаю — навчу тебе як стережеть ся злодіїв! — і вхопив зі стола палицю.

Цезарій смертельно побілів — його очи блиснули вогнем ненависти — однак князь не вдарив його. В саму хвилину, коли мав його потягнути палицею, здержав ся предвиджуючи, що своєю напрасністю може тільки погіршити справу.

— Ти заслужив собі на те, щоб я вибив тебе, як пса! — кликнув з ненавистю — але запамятай собі: коли лиш дізнаю ся, що комунебудь скажеш про втечу цигана, так прожену тебе з хати, ще й псами затровлю!

— Геть! — забирай ся тепер.

Цезарій не сказав нї слова, але з таємним чортячим усміхом на устах вийшов з кімнати.

Олекса, оставши самий, несупокійно почав ходити по кімнатї. Здогади, один за другим, насувались йому на ум й непокоїли його дуже. Аджеж, подібно я перший раз,

Блюм може й вдруге дістати ся сюди, а тоді може скінчити ся гірше, чим за першим разом. А ще гірше булоб йому, колиб Ільона дізнала ся про втечу цигана — він був певний, що тоді ніяка сила не змогла би її примусити стати його жінкою.

Довгий час ходив питаючи сам себе: Як би то до сього не допустити? — Прийшла нова думка. Подзвонив — і за хвилю увійшов в кімнату Пепо.

— Ходи сюди, Пепо — сказав лагідним тоном. — Чи знаєш, що стало ся минулої ночі.

Пепо здивований заперечив головою.

— Циган втік.

— Що — в.....

— Адже чуєш, що втік! Не хочу однак, щоб Ільона дізнала ся про се, отже не говори про те нікому. Зараз підеш до кімнати, що побіч кімнати Ільони і вважатимеш, щоб ніхто її про се не повідомив. Чи порозумів мене?

— Розумію, ласкавий пане!

— Отже, гаразд — йди туди й добре вважай!

Пепо вийшов а замкнувши двері за собою, всміхнув ся злобно.

В пів години після тої розмови „князь Нелідов" виїхав парадною повозкою до міста до попа, котрого хотів запросити до своєї палати, щоб там звінчав його з Ільоною. Не думав, щоб се вдало ся йому ще сьогодня зробити — однак хотів мати все приготовлене, щоб бодай на другий день міг звінчати ся з Ільоною. Коли вернув, сонце вже хилило ся на захід. Вдало ся йому намовити попа, щоб другої днини в полудне приїхав до палати. Тільки що увійшов в кімнату, як хтось застукав в двері, а на запросини його увійшов Цезарій.

Олекса глянув на нього троха зі здивованем, а троха з гнївом.

— Чого хочеш? — кликнув.

Цезарій котячим ходом наближив ся до нього.

— Ласкавий пан дарують — але мені дуже прикро, що пан посудили мене о поміч циганови до втечі. Щоб ласкавого пана переконати, що я вірний слуга, то я сьогодня цілу днину слідив скрізь в поблизькім окруженю — бо я сподівав ся, що те все ще не скінчило ся і що нам прийдеть ся ще мати сутичку з циганом.

— Що хочеш сим сказати? — перервав князь. — Говори коротко — чого хочеш?

— Ласкавий пане — я знаю, де є циган.

— До сто чортів!

Олекса зірвав ся і схопив його за рамя.

— Знаєш?

Так, ласкавий пане! Я здогадував ся, що він не буде далеко втікати і що певно захоче ще раз попробувати дістати ся до палати, но — і я не помилив ся . . .

— Де ти його бачив? — перервав нетерпеливо Олекса.

— Було їх двох, ласкавий пане — двох циганів!

— Де, де?

— В лісї! Даю свою голову, коли вони ще в друге не схотять спробувати свойого щастя.

— А одним з них був наш вязень?

— Так, ласкавий пане — я пізнав його сейчас!

Очи князя загоріли якимсь дивним вогнем.

— Цезаріє — сказав — коли зловиш того драба, то дістанеш сто золотих.

Слуга врадуваний припав до руки князя і підняв її до уст.

— Дякую, ласкавому панови! — Але колиб не вдало ся живцем . . .

— Все одно, вбитого чи живого! — сказав Олекса.

— Але їх двох, ласкавий пане! Чи можу з собою взяти Пепа, або . . .

— Нї, нї — нїхто не має знати про се — кликнув князь. — Я піду з тобою — але памятай, щоб ти того нікому не зрадив!

Олекса приступив скоро до бюрка і виймив з шуфляди два револьвери. Один з них подав слузї, другий затримав для себе. Потім оба зійшли на подвірє і скрили ся під муром, де було найлекше пересунути ся на другий бік.

Тимчасом нічка поволи зісунула свій серпанок на землю. Вже дві години проминуло а нїхто з них не добачив нїщо підозрілого. В палатї також було зовсїм супокійно. Цезарій тим не журив ся — його думка була така, що перед північю нема що сподївати ся нападу циганів — і се справджувало ся.

Олекса не порушав ся у своїй криївцї. Може заснув? Чи може не бачив того, як якась людина, немов тїнь, пе-

ребігла подвіре від тої сторони, де був на сторожі Цезарій? Нараз розляг ся в повітрю проймаючий свист. Олекса зірвав ся, стиснув револьвер правою рукою, стараючись очима проникнути темряву ночі. За хвилю дає ся чути таки коло нього другий свист. Відвернув ся скоро — підносить револьвер — а рівночасно чує зараз повисше свойого вуха голосний сміх — потім серед тишини ночі розлягає ть ся дикий крик — і знова все гине серед загальної тишини.

РОЗДІЛ XXXIII.

О ПІВНОЧІ.

Може в годину після від'їзду Роберта і його товаришів, переїздив гостинцем якийсь самітний їздець, верхом на кони. Голову звісив на груди, видно якісь поважні думки його голову заняли! Проїзджаючи не замітив навіть хмарок диму, що несли ся в гору з недалекої долинки. Його кінь заєдно стриг вухами, але він й на се не звернув увагу. Нараз кінь скочив нагло в бік, так, що їздець мало не впав на землю. Закляв півголосом і підніс голову, щоб заглянути, що було причиною перестраху коня — але нїщо не міг добачити. За хвилю висунуло ся перед нього кількох підростків.

— Просимо кілька мідяків — бідні циганські діти — дуже бідні, нема що їсти! — і кілька малих рук простягнуло ся до нього.

— До сто чортів! — крикнув незнакомий і підняв батіг щоб розігнати малих жебраків. Але їх вже не стало — розбігли ся на боки і батіг зі свистом розітнув тільки воздух.

Тепер він доперва спостеріг також і палаючі вогні в обозї. Хвилю вдивляв ся непорушно — опісля-же півголосом промуркотів:

— Треба їм приглянути ся з близька. — Потягнув коня за уздечку в бік і з'їхав в долинку.

За кілька хвилин був вже коло обозу. Коли думав, що

ніхто його не спостеріг, то помилив ся, бо в одну мить обступили його женщини і мущини і щонайменше з десять рук витягнуло ся з просьбою о підмогу.

Тут вже не міг вжити свойого батога, отже поволи сягнув в кишеню і кинув поміж них троха дрібних гроший.

З усмішкою придивляв ся, як то все кинуло ся шукати дрібняків. Хотів вже проїхати дальше, коли се почув побіч себе скрипливий голос:

— Для старої Уши ласкавий пан нїщо не подарують? Стара Уша тепер дуже бідна — стара Уша поворожить ласкавому панови з руки яка його будучність.

Здивований тими словами здержав ся знова а тодї вона приступила до нього зовсїм близько і промовила тихим голосом:

— Ласкавий пан забули скілько то прислуг зазнали від старої Уші?

Тепер його погляд оживив ся.

— Що ти плетеш, стара? З твоїх слів догадую ся, що ти не перший раз мене бачиш!

Стара засміяла ся.

— Уша постаріла ся — але її очи та память задержали ще давну силу. Уша нїщо не забуває і пізнає кождого, кого бодай раз в житю побачила!

— До лиха, що се має бути? — Коли се правда, то говори — звідки знаєш мене?

Стара оглянула ся, чи нїхто не може підслухати, а тодї півголосом відповіла:

— Ласкавий пан забули — хто поміг йому заробити богато гроший?

— Ах!

Незнакомий затремтїв. Пронизуючим поглядом вдивив ся в пожовкле, поморщене лице старої, стараючи ся її собі нагадати.

— Де-ж се було — де ти менї помагала? — спитав тихо.

Стара знова засміяла ся.

— Памятають ласкавий пан Адріянопіль — здаєть ся менї, що тодї ваші мошонки добре наповнили ся золотом, коли. . .

Не дав її докінчити, але похиливши ся з коня, стиснув її за рамя.

— Так се ти — ти мені привела ту голубку? — кликнув придавленим голосом. — До чорта — я-б тебе ніколи не пізнав.

Стара притакнула головою.

— Вірю, пане — красшою і молодшою за той час я не стала!

— Звідки тут тепер ти взяла ся? — питав дальше. — Чейже ти досить заробила, щоб могла на старі літа спокійно жити?

— Так, так, пане! — притакнула. — Але гроші не держуть ся коло мене? В нас, циганів, нема сталого пристановища, як у білих людий — мусимо переносити ся з місця на місце — ніколи не маємо супокою!

— А крім сього нїщо не робиш? — спитав дальше хитро. — Не можеш вже більше заробляти?

Стара здвигнула раменами.

— Ніхто вже не приходить до старої Уші — ніхто її не потребує! — відказала. — Я-б собі ще дещо відложила, але як се маю зробити?

Незнакомий тимчасом зсїв з коня і потягнув стару в темнїйше місце. Тоді, по хвилї надуми, промовив ще притишеним голосом:

— Ти-б могла ще заробити, подібно як колись, Уша. Колиб так хтось прийшов до тебе і сказав: Уша, дам тобі нагоду заробити гроші, коли менї допоможеш . . . що-б ти тоді відповіла?

— Думаєте, так помочи, як колись? — спитала.

Незнакомий потвердив. Стара покрутила головою.

— Тут так не йде, пане — зрештою тут ніколи не задержуємо ся довго, щоб я могла розглянути ся і хоч дві білі голубки зловити. Се треба осторожно й старанно обдумати, коли не хочеть ся попарити собі палців!

— Незнакомий притягнув її близше до себе.

— Розглядатись тобі не потреба, бо я се вже зробив за тебе — стиха промовив — ходить тут лиш о се, щоб вивабити голубку а опісля затерти всякий слїд. Менї здаєть ся, що ти се розумієш гаразд, стара?

Циганка заскреготала:

— Адже-ж ви памятаєте: Що тоді нашукали ся в Адріянополї, коли обі дївчини зникли — але ніхто їх не знайшов, були добре сховані!

— Знаю, знаю, Уша — кинув нетерпеливо. — Але тепер відповідж — поможеш мені? — Коли її віддаш мені — виплачу тобі пятьдесять золотих!

Уша заперечила головою.

— У двоє стілько, пане, мусите дати! Я сама мушу щось другим уділити — понизше сотки не зроблю сього.

Незнакомий закляв тихо, знаючи однак стару вже здавна, був певний, що від сього не відступить.

— Нехай буде зрештою — сказав — дістанеш сотку. Але памятай, що за три дні від завтра виїздить корабель на повне море — коли до позавтра в ніч її не приведеш, нашу угоду вважаю за розвязану. Але ходім дальше — се місце видаєть ся мені не дуже певним, тут мігби нас хто підслухати. Заведи мене в таке місце де би нам ніхто не перешкодив, щоб я тобі розказав, де є дівчина і що маєш робити!

Циганка кивнула головою і пішла вперед до свойого шатра. Незнакомий йшов за ньою, ведучи коня за уздечку. Коли стара увійшла до шатра, з землї підняв ся молодий хлопець.

— Іди на двір, Ільґо — сказала стара до нього. — Возьми від того пана коня і вважай, щоб ніхто до шатра не наближав ся. Він нехай увійде сюди.

За хвилю увійшов незнакомий, а підчас, коли Ільґо стояв на дворі на сторожі, вони уложили плян, котрий, колиб їм вдав ся, мав би нанести велике нещастє на певний гурток людий, що й не стеріг ся перед наближаючим ся нещастєм!

„Міняйло душ" і „чорна гадюка" зійшли ся разом і сейчас порозуміли ся з собою.

— — — — — — — — — — — —

Цезарій, нім ще пішов до Олекси, щоб розказати про втечу Блюма, розглянув ся найперше чи хто його не видить, а тоді вступив до Пепа, котрому князь повірив сторожити коло Ільони.

— Чи дівчина спить? — спитав тихим голосом, замкнувши двері за собою.

— Ні! — відповів Пепо — чую як плаче!

Цезарій кивнув головою:

— Перестане вже плакати! Ходи сюди, Пепо і уважай добре на то, що тобі скажу:

Я був в лїсї. Блюм, ще поки втїк з вязницї, сказав менї, що верне по дївчину і що тодї легко може прийти до кровавої розправи.

Ось пішов я в лїс, щоб розмовити ся зі своєю дївчиною. Нараз чую відгомін кінських копит і бачу за хвилю кількайнайцять циганів а на переді їх Блюма. Розумієсь, я зараз доміркував ся, що се є. Відослав я дївчину до дому, а самий пішов наперед них. Не маю тепер досить часу, щоб тобі все розповісти, але можеш сказати дївчинї, що поміч вже близька.

Я постараю ся вивабити князя на двір — щоб там могли його зловити — так ми умовили ся. В сей спосіб піде все легко і Блюм буде скорше в серединї, чим той оглянеть ся. Однак мушу й на се приготованим бути, що він не схоче вийти на двір і роздасть всїй службі збрую. Коли так зробить, то кількох з наших хлопцїв мусить пійти ґризти землю.

А тепер вважай. Коли почуєш крик в палатї, то возьмеш ту сокиру — тут добув її з під загортки — і виломиш двері з тої кімнати, щоб дївчина могла вийти. Я приведу сюди цигана, а він вже постараєть ся, щоб вона цїла видобула ся звідси — се вже його річ. Коли менї вдасть ся вивести князя на двір, бо скажу йому, що циган крутить ся поблизько і так легко можна буде його зловити — так то все піде спокійно. Заплачу йому за ту лайку, якою мене так здорово почастував!

Глумлива насмішка появила ся також на устах Пепа. Мовчки виймив з кишенї здорову вязанку ключів та витрихів і показав їх Цезарієви.

— На що се? — спитав той-же.

— Маєш очи й питаєш ся! — засміяв ся Пепо. — Старий приятелю, скажу тобі лиш тільки — сьої ночі, так чи так, дївчина була би вільною! Колиб не вдало ся менї втворити дверий ключами, я-б їх отворив витрихом — пан не міг зробити нїщо лучшого, як се, що менї довірив сторожити коло ньої!

— Роби так, як вважаєш за добре! — сказав Цезарій — але вважай, щоб ти її за скоро не випустив, бо тодї тиб зрадив ся самий!

По такій розмові пішов до князя, з котрим, як знаємо, опісля притаїв ся на подвірю під муром.

По відході Цезарія, Пепо старав ся якимсь способом звернути на себе увагу Ільони — але се було тяжко. Бідна дівчина була в такому положеню, що можна було обавляти ся гірших наслідків. У ньої вже не стало сліз, біль, який ньою заволодів, був так великий, що їй не ставало вже й слів, щоб благати в Бога помочі.

Щоб могло що стати ся, що мало би її принести свободу — про се й не думала. Вирвати її з рук того ворога міг тільки Блюм, а той, як думала, був так само, як і вона, увязнений, отже не було вже для ньої ніякої можливости для спасеня.

Ніякої? Нараз спинила ся посеред кімнати. Чи дійсно не було ніякого виходу? Болізний усміх появив ся на блідому личку, а піднявши руки до неба, шепотіла:

— А однак — однак бувби ще один вихід. Ще є один спосіб, щоб увільнити тебе з рук ворога, але тут він буде побідником! Нехай він називає мене своєю жінкою — на сьому вже й конець. Моє тіло й серце до тебе належать, Роберте, і я з'умію їх для тебе заховати. А коли не зможу уйти ганьби, коли не буду вже в силі обороняти себе перед тим мерзким чоловіком — поки ще він мене діткне, смерть обійме мене своїми раменами!

Присягаю тобі се, Роберте! Я є твоєю і твоєю остану до смерти, свою вірність для тебе заховаю аж до послідного віддиху мойого.

— Ільона! — поніс ся голос з сусідньої кімнати — Ільона!

Але вона сього не чула. Не звернула також уваги на якесь дивне скреготанє, так гейби хтось старав ся втворити двері. Зломана плачем лягла на ліжко. Правда, нагадала собі, що князь назначив був на нинішню днину вінчанє — але ні троха не здивувала ся, що се ще не стало ся. Що-ж її залежало на тім — чи сьогодня, чи завтра тою комедією її нужда буде припечатана!

Однак не могла заснути, була дуже понервованою і її змученє не могло поконати зворушеня і болю й тому за хвилю встала з ліжка. Як у днину, так і тепер ходила безупину по кімнаті — занята одною тільки думкою — щоб Бог вхоронив її від божевіля, яке вже простягало до ньої свої косматі руки.

— Від сього бодай ратуй мене, всесильний Боже —

лиш від сього — шепотіла тремтячими устами — забери мені житє — возьми мене до себе, — але не відбирай здорової думки!

Напружила слух! Що се за такий прошибаючий свист серед ночі?... Але тільки що почала дальше ходити як свист повторив ся, але вже більш протяжний.

— Що се значить?

Приступила з поспіхом до вікна, але на дворі було так темно, що не могла нїщо добачити. Нараз відвернула ся, бо видало ся її, що хтось кликнув її по імени. Слухала з напруженєм — але вже все успокоїло ся — значить, се її так лиш видало ся.

Знова виглянула на подвірє. Що се за дивна метушня? Бачила зовсїм виразно людий з малими ліхтарнями в руках, або повішеними на грудях, бігаючих то тут то там — а потім все так тихо, так дивно тихо!

Отворила поспішно вікно. Ось видить гурток людий, але се за далеко, щоб могла розпізнати, що там робить ся. Обняло її якось дивне почуванє, якого ніяк не змогла собі пояснити.

— Що там діеть ся на долинї — що за дивні рухи? — питала себе.

А тепер дійшли до її ух якісь приглушені голоси.

Ільона не світила лямпи, отже з подвіря не можна було її побачити.

Але що се? Рукою притиснула трівожно бюче ся серце. Якраз з того гуртка відділило ся кількох людий — спішать до палати...

Відступила від вікна і зараз почула зовсїм виразно своє імя, а за хвилю повторив хтось в друге.

— Боже всемогучий!

— Ради Бога — що тут робить ся — чого хочуть від ньої?

В смертельній трівозї хотїла кликати о поміч, кричати — однак не була в силї й слова з себе добути.

Що се за шум? Ось, до її ух доходить відгук наближаючих ся людий! Хто се йде в таку пору? Чого кому потреба від ньої — о півночі?

Стоїть непорушно, з її уст здаєть ся уступила послїдня кропля крови, очи загорілись, немов з божевіля — ціла

подала ся вперед — і наслухує... І як-же не впала ще — як то її ноги ще тримають?!

Як скоро! З яким поспіхом біжуть сюди!

— Милосердя — ратуйте — крикнула і впала на коліна, впяливши очи в двері — перестрашена — —розгорячкована. — Ратуйте!

Ось чути їх в сусідній кімнаті! Так, так — се за ньою шукають! Прийдуть до ньої — о тій годині — о півночі!

— Боже — ратуй мене!

Сама вже не знає, що говорить. Перед її очима починає все зливати ся в одно разом — кругом ньої все червоне, як кров...

— Дальше, дальше — розбити двері!

Дикий крик вириваєть ся з грудий Ільони.

— Боже всесильний!

Зриваєть ся скоренько. Стоїть, заперши віддих в собі — поглядом стараєть ся проникнути двері...

— Скорше, скорше! — розбити двері — вивалити...

— Роберт! Роберт!

Нараз чути тріск, скрегіт! Двері подають ся — розпукують — збиваєть ся курява...

— Великий Боже! — Роберт! Роберт!...

Крик радости розлягаєть ся в кімнаті...

— Ільона! — Ільона!

РОЗДІЛ XXXIV.

НА ВЕЖІ.

Години перебуті в підземеллю видали ся ґрафині вічністю. Тремтячи сиділа на землї, очи звернувши на двері й нераз через думку пробігло її питанє: Чому та дівчина, що сюди її привела, дотепер ще не вернула? А коли який шелест доходив її з зовні, страх великий її нападав, щоб часом ґраф не віднайшов її. Серед такої непевности, нещасна женщина сильно терпіла. Крім сього мучив її ще голод і спрага, а голова прямо лопала з горяча. Розпука її вхопила ся і вона часто стогнала з болю.

Звільна шалена трівога ньою заволоділа. Здавало ся її, що мусить вдусити ся в тій замкненій ямі і якась невидима сила прямо тягнула її звідси в поле. Але коли підійшла до дверий, знайшла їх замкненими ,отже подала ся зі страху в глуб печери. І знова минуло кілька страшних для ньої годин. Коли се — здаєть ся мусіло вже бути близько вечера — почула якийсь легкий хід.

З запертим віддихом похилила ся вперед щоб ліпше почути. За хвилю двері втворили ся і на порозі станула Льоля.

— Остаточно приходиш! — кликнула. — З такою тугою я ждала на тебе!

А замітивши очи Льолї так дивно злобно звернені до себе, затремтіла і враз обняла її якась нова невияснена нічим трівога.

— Ту принесла я вам поживу і напій — промовила дівчина дивно різким голосом, подавши ґрафинї рівночасно малий кошичок.

Ґрафиня взяла його скоро в руки а сївши на землю найперше напила ся води, щоб заспокоїти палючу її спрагу, а опісля взяла ся до їди?

Льоля зложила руки на грудях, а оперши ся об стіну, дивила ся мовчки на ґрафиню. Хвилями блискав в її очах злобний вогник, а на личку осіла ся дивна лють.

Ґрафиня, з'ївши кусок мяса і хліба, відсунула кошик і поглянула несупокійно на Льолю, що все ще стояла непорушно оперта об стіну.

Молода циганка не замкнула цілком дверий і кілька промінів заходяче сонічко впустило до темної печери.

— Чи виділа ти ґрафа, дівчино? — спитала трівожно ґрафиня. Льоля заперечила головою. Мовчанка її зажурила ґрафиню і серце її наповнила трівогою.

— Що-ж тепер станеть ся зі мною — чи не можеш менї допомогти втечи звідси, дівчино?

Тепер доперва оживила ся дівчина; підняла голову, поступила вперед і чортячим поглядом прошила нещасну женщину.

— Звідси не вийдете вже, панї, тут останете, бо я вас нікуди не пущу! — просичала крізь затиснені зуби.

Ґрафиня думала, що має перед собою божевільну.

— Ради Бога — що се має означати? Що-ж я робитиму в тій печері?

— Тут маєте остати! — промовила Льоля й зареготалась — бо я так хочу, ласкава ґрафине! Від мене залежить, чи і коли дістанете свободу — тепер ви моїм вязнем!

Ґрафиня думала, що має перед собою божевільну.

— Бій ся Бога, дівчино — що ти плетеш? — кликнула з поспіхом — чому хочеш мене тут вязнити — що-ж злого я тобі зробила? Отсе доперва вдруге доводить ся менї тебе бачити!

Льоля злобно засміяла ся.

— Нї — панї мене не знають — звідки би ґрафиня мала знати бідну циганку — і нїщо злого ви менї не зробили. А однак в менї горить вогонь ненависти до вас, панї — і то з причини вашого сина!

— Мій Боже, мій Боже — не розумію сього! — кликнула ґрафиня з жалем і знесилена присїла на відломку скали.

— Син ваш є причиною мойого нещастя і тому ненавиджу його й вас! — говорила дальше острими словами Льоля. Любила я його більше як своє житє, булаб я дала за нього все, що маю, а він — і він також не був байдужим для мене, сподобав собі мене, цїлував, голубив — ха, ха, ха, а я дурна вірила в його слова!

Я вірила, що стану його жінкою, я була щасливою, так неймовірно щасливою — колиб був зажадав від мене, я-б радо була вмерла за нього — він був моїм щастєм, моїм сонїчком, моїм Богом!...

Вечером, коли пригасали обозні вогники — він приходив до мене, я тулила ся до нього а він цїлував мене раз-у-раз і ми вдивляли ся в небо засїяне зірками і мріями про будуче щастє!

Ах, які то були щасливі хвилї! Міг був зробити з мене, що самий хотїв — міг зробити ангела — але він зрадив мене — і зробив з мене чорта!

Тільки що сумне личко змінило ся нагло при послїдних словах. І дійсно, її лице тепер було лицем гарної відьми.

— Ми були щасливі — оповідала дальше — коли се чараз появила ся біла полубка, привабила його до себе усміхом а відтак зовсїм собі забрала. Вона так дуже ріж-

нила ся від мене — була струнка, білява, з золотим волосєм, сим його опутала і від того часу він не злюбив мене.

Її голос видававсь наче крик на смерть раненої душі. Скоро відвернула смертельно бліде лице і сильно стиснула зуби, щоб не заплакати в голос.

— З тої хвилї все гонив за ньою, очи свої мав тільки для ньої, а я, — о, Боже — я бачила те все, бачила, що його трачу. А не хотїла я його пустити, бо любила його до безтями — та він з погордою відтрутив мене від себе — задля ньої забув, що колись говорив менї про вірність!

На хвилю спинилась, хватаючи в себе воздух і з шаленого болю стискаючи голову руками.

Ґрафиня дїйсно була зворушена словами циганки, а біль нещасної дївчини викликав у ньої співчутє. Льоля з жалем почала говорити дальше:

— Ах, якою ненавистю я горіла до ньої! Вижидала нагоди, щоб її погубити....

— Боже милосерний! — кликнула ґрафиня.

— Я хотїла її вбити, бо вона була причиною мойого нещастя!

Від хвилї, коли взяв її перстень на свій палець, належав вже зовсїм до ньої, сим причарувала його серце.

Остаточно вдало ся менї дістати її в мої руки. Я хотїла її вбити але доля рішила инакше. Я думала, що вона мертва, коли отсе принагідно я дізнала ся, що вона живе ще.

Тодї вдруге я старалась її вбити, бо не було в мене милосердя для ньої — але ваш син і його товариш перешкодили сьому. А як обійшовсь тодї зі мною, того нїколи не забуду! Копнув мене ногою — назвав мене підлою... Від тої хвилї сама себе не пізнаю, від тодї я стала зовсїм иншою. Я присягнула: погубити всїх, кого він любить!

Припадок відкрив менї його походженє — і з вашого розговору з Уракою дізналась я — що ви його мамою!

Дика радість опанувала моє серце — ось бачите, тут початок моєї пімсти!

Збрехавши, що ґраф слїдить за вами, я вас сюди дістала і тепер ви моїм вязнем, доки ваш син не верне. Тодї скажу йому, що його мати в моїх руках, а він — коло н'г моїх буде вив ся, буде благав, а я любуватисьму його стражданєм і зажию пімсти, пімсти, яка є так солодкою, ах, так солодкою!...

ЧИТАЙТЕ

НОВУ СЕНЗАЦІЙНУ ІСТОРИЧНУ ПОВІСТЬ

Ґарібальді

МИ ПЕВНІ, ЩО ВОНА ВИКЛИЧЕ ВЕЛИКЕ ЗАЦІКАВЛЕНЄ СЕРЕД НАШИХ ЧИТАЧІВ.

Виходити ме сшитками по 32 стороні друку.
Всїх буде около 50.

☞ ЦІНА КОЖДОГО СШИТКА 10 Цнт. ☜

Набувати можна в кождій книгарні, у кольпортерів або у видавця, адресуючи:

M. PASICHNIAK
850 Main St.
WINNIPEG, MANITOBA.